

Voorstelling: De evolutie van Kerstmuziek

Link naar bijhorende playlist:

https://youtube.com/playlist?list=PLBiGDfRCwGQaII5QoSI56ujgWV9t1-577&si=yuoi9RWPC7pge_IQ

Inleiding – Muziek en Kerst door de tijd

Goedemiddag allemaal,

Vandaag wil ik u meenemen op een muzikale reis door de tijd,
met als centraal thema: **kerstmuziek**.

Kerstmuziek bestaat al heel lang. Al honderden jaren gebruiken mensen muziek om Kerstmis te vieren, om verhalen door te geven en om gevoelens te uiten.

Die gevoelens zijn doorheen de tijd eigenlijk weinig veranderd: hoop, warmte, samen zijn, maar soms ook gemis en stilte.

Vandaag luisteren we naar kerstmuziek van vroeger tot nu.

Ik zal tussendoor wat vertellen over waar deze liederen vandaan komen en waarom ze zo belangrijk zijn geworden.

U hoeft niets te doen. Gewoon luisteren is helemaal voldoende.

Deel 1 – 4e eeuw – religieuze hymnes

De alleroudste kerstmuziek komen voor uit Latijnse hymnes in Rome in de 4e eeuw. De muziek is Christelijk geïnspireerd en werd vaak gezongen tijdens kerkdiensten. In de 12e en 13e eeuw, in de Middeleeuwen, introduceerden monniken ‘carols’, een soort dansliederen met religieuze teksten.

(Muziekfragment: 'Weihnachtsoratorium' - Johann Sebastian Bach (1734))

Eén van de vele hoogtepunten uit het oeuvre van J.S. Bach, Gods composer in residence. Het Weihnachtsoratorium bestaat uit zes aparte delen: voor eerste, tweede en derde kerstdag, voor nieuwjaarsdag, voor de zondag na Nieuwjaar en voor Driekoningen. Strikt genomen hebben alleen de eerste drie dus betrekking op het kerstfeest.

In dulci Jubilo - Seuse

Is een bekend middeleeuws kerstlied en is bekend om de mix van Latijns en Duits. Het werd geschreven door Heinrich Seuse en gaat over vreugde en engelen. Seuse vertelde over hoe een engel in een visioen naar hem afdaalde en hem trok in een hemeldse dans, te midden van een engelenkoor. Het is populair gebleven voor de latere bewerkingen van bijvoorbeeld Bach en Mike Oldfield. Het lied heeft een vrolijke en dansende melodie, waardoor het ook buiten de kerk werd gezongen, wat ook heeft bijgedragen aan het voortbestaan van het lied.

Deel 2 – Kerstmuziek in de 19e eeuw – de klassieke carol

De oudste kerstliederen die we vandaag nog kennen, zijn vaak meer dan tweehonderd jaar oud. In de 19e eeuw was er een heropleving van de kersttraditie, met liederen die nog steeds populair. Ze werden niet geschreven voor grote concertzalen, maar voor gewone mensen.

Ze moesten eenvoudig zijn, zodat iedereen kon meezingen, ook mensen die niet konden lezen.

Veel van deze liederen werden gezongen in de kerk, op school of thuis, vaak jaar na jaar, generatie na generatie.

Adeste fideles

Adeste fideles is een bekend 18e eeuws Latijns Kerstlied, wat ook vertaald werd als “Komt allen tesamen”. Het lied is een klassieker, beroemd door de melodie en de oproep tot aanbidding van het pasgeboren kindje Jezus.

(Muziekfragment: “Stille Nacht”)

“Stille Nacht” werd geschreven in het jaar **1818**, in een klein dorpje in Oostenrijk.

De tekst werd geschreven door een priester, Joseph Mohr, en de muziek door een schoolmeester, Franz Xaver Gruber.

Wat weinig mensen weten, is dat dit lied voor het eerst werd gezongen met gitaar, niet met orgel. Het orgel in de kerk was kapot, en men moest improviseren.

Toch groeide dit eenvoudige lied uit tot één van de bekendste kerstliederen ter wereld.

Vandaag bestaat “Stille Nacht” in meer dan **300 talen en dialecten**.

Het wordt overal ter wereld gezongen, maar het gevoel blijft hetzelfde: rust, eenvoud en stilte.

Jingle Bells (1857)

Jingle Bells is een van de bekendste niet-religieuze kerstliederen ter wereld. Het werd geschreven in 1857 door een Amerikaan, eigenlijk voor het Thanksgiving feest en niet voor Kerst. Het gaat vooral over het plezier van winterse paardrijtochten en noemde oorspronkelijk dan ook “The One Horse Open Sleigh”. Het lied sloeg zo goed aan, dat het ook gebruikt werd voor de kerstperiode. Later werd Jingle Bells ook nog gecoverd door Bing Crosby, Ella Fitzgerald, Benny Goodman enz. Waardoor het lied alom populair bleef, bij jong en oud. De allereerste opname hiervan, bestaat niet meer, maar de tweede, uit 1898 kan nog steeds op het internet gevonden worden.

Oh dennenboom

Oh dennenboom, oorspronkelijk in het Duits, is een bekend kerstlied over de groenblijvende naaldboom die traditioneel als kerstboom wordt gebruikt. De oorsprong van een kerstboom ligt bij de oude Germanen en Romeinen die groene bomen versierden als symbool van vruchtbaarheid, nieuw leven en hoop tijdens de donkere midwinterfeesten, nog voor de komst van het Christendom. Later in Duitsland werden de bomen versierd met appels, koekjes en kaarsen als Paradijsbomen (verwijzend naar de Adam en Eva's dag op 24 december. Later werd dit gecombineerd met de kersttraditie, wat uiteindelijk leidde tot de moderne kerstboom.

Nog zo'n oud en herkenbaar kerstlied is:

De Herdertjes lagen bij nachte

Dit lied is gebaseerd op het bijbelse kerstverhaal.

Het vertelt stap voor stap wat er gebeurt, zodat iedereen het verhaal kon volgen. In een tijd zonder radio of televisie was muziek een belangrijke manier om verhalen door te geven.

Voor veel mensen roept dit lied herinneringen op aan school, aan de kerk of aan samen zingen thuis.

Deel 3 – Kerstmuziek in de 20ste eeuw

In de 20ste eeuw veranderde kerstmuziek sterk.

Radio's kwamen in huis, later ook televisies. Muziek werd niet alleen meer gezongen, maar ook beluisterd.

Kerst werd steeds meer een moment in de huiskamer, met familie, lichtjes en muziek op de achtergrond.

Bing Crosby – “White Christmas”

White Christmas is één van de meest geliefde kerstliederen ooit. Het werd geschreven door **Irving Berlin** in 1942, midden in de Tweede Wereldoorlog.

Het lied werd voor het eerst gezongen tijdens een radio-uitzending op kerstdag 1941 en kreeg daarna wereldwijde bekendheid via de film *Holiday Inn*, waarin **Bing Crosby** het vertolkte. Vooral soldaten die ver van huis waren, voelden zich aangesproken door de nostalgische tekst. In een tijd van oorlog en onzekerheid bood het lied troost en herinnerde het aan een vredige kerst van vroeger.

De kracht van *White Christmas* zit in de ingetogen manier waarop Bing Crosby het zingt. Zijn warme stem maakt het lied rustig en bijna omarmend. Het gaat niet over feestdrukte of versiering, maar over **verlangen naar thuis**, stilte en verbondenheid.

Het lied groeide uit tot de **best verkochte single aller tijden**, met meer dan 50 miljoen verkochte exemplaren. Ironisch genoeg schreef Irving Berlin het lied in zonnig Californië. De “witte kerst” was dus vooral een droom, wat misschien precies verklaart waarom het lied zo tijdloos blijft: het gaat niet over hoe kerst is, maar over hoe we hopen dat ze voelt.

Ook in de muziekvideo die we nu tonen, zie je mooi dit verhaal terug.

The little drummer boy

The Little Drummer Boy is een kerstlied dat opvalt door zijn eenvoud en ontroerende boodschap. Het werd geschreven in **1941** door **Katherine Kennicott Davis** en droeg oorspronkelijk de titel *Carol of the Drum*. Pas later kreeg het lied zijn bekende naam.

Het verhaal is gebaseerd op een legende rond de geboorte van Jezus. Een arme jongen wordt gevraagd om een geschenk te brengen, maar heeft niets tastbaars om te geven. Hij schenkt daarom wat hij wél bezit: zijn muziek, gespeeld op een eenvoudige trom. Dit kleine, oprechte gebaar raakt Maria en maakt duidelijk dat zijn geschenk even waardevol is als dat van de anderen.

De kracht van *The Little Drummer Boy* zit in zijn universele boodschap: niet wat je hebt, maar wat je geeft vanuit je hart telt. Het lied is ingetogen en

rustig, zonder grootse melodieën of uitbundige koorzang. Juist die soberheid maakt het zo krachtig en tijdloos. De herkenbare klanken “*pa rum pum pum pum*” bootsen het ritme van een trom na en geven het lied een bijna meditatieve sfeer. Dat maakt het muzikaal uniek binnen het kerstgenre.

De versie van **The Harry Simeone Chorale** uit 1958 zorgde voor de wereldwijde doorbraak. Later volgden talloze interpretaties, waaronder het bekende duet van **Bing Crosby en David Bowie** in 1977, maar ook **André Rieu heeft een prachtige opname met een kleine trommelaar**. Hoewel het vaak als een oud volkslied wordt beschouwd, is *The Little Drummer Boy* eigenlijk een relatief modern kerstlied dat uitgroeide tot een vaste traditie.

Rudolph The Red-Nosed Reindeer

Rudolph the Red-Nosed Reindeer is vandaag één van de bekendste kerstliederen, maar het verhaal begon in **1939** als een eenvoudig kerstverhaal. Het werd bedacht door **Robert L. May**, die werkte voor het Amerikaanse warenhuis Montgomery Ward. Hij schreef het verhaal van een klein rendier met een rode neus dat aanvankelijk wordt uitgelachen, maar uiteindelijk onmisbaar blijkt.

Achter dit kinderfiguurtje schuilt een persoonlijk en ontroerend verhaal. Robert May herkende zichzelf in Rudolph: hij was verlegen, voelde zich vaak anders en maakte bovendien een moeilijke periode door omdat zijn vrouw ernstig ziek was. Die persoonlijke ervaringen gaven het verhaal extra diepgang en maakten Rudolph tot een symbool voor iedereen die zich buitengesloten voelt.

Het kerstverhaal werd een groot succes en werd jarenlang in miljoenen exemplaren uitgedeeld. In **1949** kreeg het verhaal een muzikale vorm. **Johnny Marks**, de schoonbroer van Robert May, schreef het lied. De eerste opname werd meteen een grote hit en groeide uit tot een vaste waarde in de kerstperiode.

Ondanks kritiek op het fantasie-element van de rode neus, blijft Rudolph tot vandaag een geliefd en tijdloos kerstpersonage.

Deel 3 – Kerstmuziek van nu

Vanaf de jaren tachtig werd kerstmuziek steeds meer popmuziek.

De melodieën werden moderner en de liederen kwamen elk jaar opnieuw op de radio.

Elke generatie kreeg zo haar eigen kerstmuziek. De nieuwe kerstmuziek is natuurlijk nog niet even goed gekend als alle oudere liedjes. Dit komt omdat de sterkte van de klassiekers is dat ze van generatie op generatie worden doorgegeven en daar is het natuurlijk nu nog te vroeg voor voor liederen uit de 21e eeuw.

Toch wil ik even stilstaan bij een bijzonder nummer:

All I want for Christmas is You – Mariah Carey

All I Want for Christmas Is You verscheen in **1994** en groeide uit tot één van de meest herkenbare kerstliederen ooit. Mariah Carey schreef het nummer samen met Walter Afanasieff, met het duidelijke doel om een **moderne kerstklassieker** te maken die toch vertrouwd zou klinken. Daarom grijpt het lied muzikaal terug naar de jaren '50 en '60, met belletjes, koortjes en een vrolijk ritme dat doet denken aan oudere kersthits.

In tegenstelling tot veel traditionele kerstliederen gaat dit nummer niet over sneeuw of kerstmis zelf, maar over **liefde en nabijheid**. De boodschap is eenvoudig: cadeaus en versiering zijn minder belangrijk dan samen zijn met wie je graag ziet. Dat maakt het lied verrassend universeel.

Wat het nummer extra bijzonder maakt, is dat het pas **jaren later** uitgroeide tot een echte megahit. Vandaag keert het elk jaar opnieuw terug naar de hitlijsten en is het voor velen hét startsein van de kerstperiode.